

EVALUERING AV SVEXFAC03

Rapport fra en evalueringskomite bestående av:

Bjørn Stensaker (leder), Knut Hidle, Paula Mortensen, Gaute Torsvik, Robert Huseby, Rune Flikke,
Nikolai Olavi Czajkowski, Lise Kjølørød, Ane S. Præsterud (sekretær)

Oslo, Bergen, januar 2018

1. Innledning

Høsten 2017 ble det nedsatt en komité som skulle evaluere SVEXFAC03. Evalueringen er basert på følgende mandat:

Komiteen skal foreta en helhetlig vurdering av SVEXFAC03. Sentrale momenter i evalueringen vil være: faglig innhold, organisering, personalansvar og lokalisering. Komiteen skal gi sin anbefaling til fakultetet, og foreslå konkrete tiltak som kan gjennomføres for å forbedre/utvikle emnet. Anbefalinger fra komiteen skal bygge på en vurdering av følgende punkter: Emnebeskrivelse, Læringsmiljø (for både ansatte og studenter) og ressursbruk

Mandatet er utarbeidet med ønske om en helhetlig gjennomgang av emnet, for å komme frem til tiltak som sikrer og styrker emnets kvalitet.

Evalueringskomitéens sammensetning	Navn / arbeidsgiver
LINK – Senter for læring og utdanning/komiteleder	Bjørn Stensaker
Ekstern, UiB	Knut Hidle
Student/SVSU	Paula Mortensen
Økonomisk institutt	Gaute Torsvik
Institutt for statsvitenskap	Robert Huseby
Sosialantropologisk institutt	Rune Flikke
Psykologisk institutt	Nikolai Olavi Czajkowski
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi	Lise Kjølørød
Sekretær	Ane S. Præsterud

Mandatet er utarbeidet med utgangspunkt i SV-fakultetets årsplan 2017-2019, tiltak 7: «*Fakultetet skal styrke læringsutbyttet og arbeidslivsrelevansen i studiene gjennom større bruk av nyskapende og studentaktive lærings- og vurderingsformer.*»

Komiteen har hatt to møter. I tillegg har komiteleder hatt et møte med faglærerne. Komiteen har hatt tilgang på ulike underlagsdokumenter og tidligere vurderinger, inkludert en kort egenevaluering fra ansatte ved dagens SVEXFAC03, samt en rapport fra en komite som vurderte eksamensordningen til SVEXFAC03 spesielt.

Komiteen står samlet bak evalueringsrapporten og dens vurderinger og anbefalinger.

2. Dagens situasjon

Evalueringskomiteen har ikke sett det som sin oppgave å gi en fullstendig beskrivelse av historikken bak dagens organisering av SVEXFAC03, og gir under derfor bare en kort oppsummering av hva som har vært de sentrale utviklingstrekkene.

2.1 SVEXFAC03 – noen sentrale utviklingstrekk

Komiteen har i denne beskrivelsen i hovedsak tatt utgangspunkt i de dokumenter som foreligger om emnets historikk, samt faglærernes egenvurdering.

SV-fakultetet overtok emneansvaret for SVEXFAC03 i forbindelse med kvalitetsreformen i 2003. Det første året besto undervisningstilbudet av forelesninger og kollokvier. Kollokviene ble ikke ledet av faglærer, men fikk oppfølging underveis, samt skriftlige tilbakemeldinger på innleveringsoppgaver. Selv om enkelte grupper fungerte godt, var tettere oppfølging nødvendig. Det ble derfor opprettet tilbud om seminarundervisning.

Den opprinnelige innholdsbeskrivelsen ble vurdert å være for sprikende og pensum for fragmentert for å lage et godt undervisningsopplegg, og fakultetet fikk mandat til å lage en mer spisset emnebeskrivelse. Denne innholdsbeskrivelsen har siden blitt gjenstand for lettere revisjon, men er ikke vesentlig endret.

Hva angår pensum, er undervisningsmaterialet endret fra lærebok pluss kompendium, til et rent artikkel-basert pensum (2011). Pensumendringene ble godkjent av dekan, etter råd fra emnets rådgivende gruppe bestående av vitenskapelige ansatte fra ulike institutter – en gruppe som i dag er nedlagt.

Fra 2003 til 2015 har eksamen og evaluering utelukkende bestått av skriftlig skoleeksamen. Etter noen justeringer i typen eksamensoppgaver (bort med skolestiloppgaver) fungerte eksamen godt.

I perioden 2015 til 2017 har emnet vært en del av et pilotprosjekt, der vurderingsformen utelukkende besto av en 'multiple choice' variant bestående av 100 spørsmål. Eksamensformen har stordriftsfordeler, men faglærernes erfaring er at det har påvirket studiemotivasjonen og studiestrategiene til studentene i negativ retning. Evalueringskomiteen som vurderte pilotprosjektet har støttet denne vurderingen. Faglærerne har gode erfaringer med tidligere praksis; bruk av flervalgsprøver som kvalifiserende prøver underveis.

Fra og med våren 2018 vil studentene få en tre-timers skoleeksamen bestående av to deler: 50 flervalgsoppgaver, og én del med tre langsvarsoppgaver hvor studentene må svare på to av oppgavene. Denne modellen ble anbefalt av den foregående evalueringskomiteen ledet av Pål Veiden våren 2017.

2.1 Tilbakemeldinger fra instituttene

I komiteens første møte ble det enighet om at et viktig aspekt å dekke inn i evalueringen var hvordan de ulike instituttene vurderer dagens SVEXFAC03 organisering, og de samarbeidsrelasjoner som eventuelt eksisterer. Under gis det korte sammendrag av de tilbakemeldinger som representanter for

de ulike instituttene har gitt. Studentrepresentanten i evalueringsutvalget har på vegne av SVSU også bidratt med et innspill.

Institutt for statsvitenskap

ISVs programstyre har i svært liten grad kjennskap til organiseringen av, og det faglige innholdet i SVEXFAC03. Ingen av medlemmene har klare synspunkter på faglige koblinger mellom SVEXFAC03 og statsvitenskap. Det er imidlertid tydelig ut fra undervisningsopplegg og emnebeskrivelse at en god del av temaene som tas opp er klart statsvitenskapelig relevante. Dette inkluderer de fleste av de emnene som nevnes i «Plan for seminarundervisningen».

Sosialantropologisk institutt

Det er en generell følelse av manglende eierskap til SVEXFAC03 emnet blant de som underviser i begynnelsen av bachelorstudiet på antropologi. I en ellers ganske presset arbeidssituasjon har ingen av våre forelesere prioritert å sette seg inn i pensum og se på mulige synergier mellom egne fag og SVEXFAC03. Det viser seg derimot og være mange interessante koblinger. En egen seksjon om feministisk vitenskapskritikk og posisjonering som er svært relevant for vårt metodekurs Sosant1050 som er lagt til første semester. Katrine Fangens tekst om etikk er også en relevant da etisk/moralsk versus metodisk relativisme diskuteres grundig på SAIs to kurs første semester. Over de følgende semestrene vil Durkheim, Weber, Marx, Garret Hardin, og Unni Wikan være naturlige tekster å bygge videre på. Vi har i lang tid hatt egne forelesninger om rasjonalitetsdebatten, som har vært litt annerledes i antropologi enn de andre fagene (knyttet til hekseri, m.m.) Dette kommer senere i studieløpet, men vil helt klart ha en stor overføringsverdi.

Økonomisk institutt

Innspill fra Tone Ognedal og Karine Nyborg om kopling mellom introduksjonskurs og SVEXFAC03:

En konkret kobling er at samme artikkel blir brukt både på SVEXFAC03 og et av introduksjonskursene. Men ellers er det lite kommunikasjon mellom SVEXFAC03 og de som underviser introduksjonskurs ved ØI. Det man skulle ønske fra ØI sin side er at SVEXFAC03 gav studentene mer grunnleggende forståelse for hvordan man argumenterer vitenskapelig, hvordan man referer til tidligere forskning når man skriver vitenskapelige tekster og det fundamentale skillet mellom deskriptiv og normativ analyse. Studentene synes ukjente med hva det betyr at påstander skal være dokumentert, hva som er riktig siteringspraksis, hvordan man fører referanser, hvorfor referanser er viktig, etc. Dette er noe alle akademikere må kunne, og det burde være grundig dekket i EXPHIL03 og eller SVEXFAC03. Det kunne også vært lagt større vekt på hva man mener med kausalitet i samfunnsfagene og hvordan man kan etablere kausale sammenhenger.

Psykologisk institutt

Undervisere ved bachelorprogrammet ved PSI gir uttrykk for å ha liten kjennskap til det faglige innholdet i SVEXFAC03, og er som gruppe ikke bevisst spesifikke koblinger mot egne kurs. Gjennomgående er derimot fagansvarlige klare på at de tror viktige koblinger eksisterer, og kan og bør tydeliggjøres. Faghistorie og grunnleggende metodologiske begreper blir trukket frem som grensepunkter. Psykologisk institutt gjennomfører for tiden en revisjon av bachelorprogrammet, og

samtligje undervisere har blitt oppfordret til å gjøre seg kjent med SVEXFAC03, også for å sørge for at kursene ikke overlapper.

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Tilbudet til exfac-studentene rommer mye verdifullt lesestoff. I innhold er samtligje kurs brukbart tilpasset vårt institutts to disipliner. De som velger sosiologi og samfunnsgeografi synes derved å få med seg en grei bagasje. De opplever nok gjenkjennelse når de kommer til oss og dessuten noe, men neppe urovekkende mye, overlapp. Da ville vi hørt det fra de beste studentene. Pedagogisk fremstår imidlertid tilbudet som i lite aktiviserende. Tatt i betraktning at mye god læring skjer «innenfra», er det sterkt ønskelig med mer involverende prosesser, i hvert fall på noen punkter.

Studentrepresentant/SVSU

Det er delte meninger blant studentene om SVEXFAC03. Er emnet relevant for studieløpene, og har de mulighet til å inkorporere relevant stoff inn i pensum? Noen mener at SVEXFAC03 er relevant da de tar opp en stor del av pensum. Sosiologi kjenner seg mer igjen enn andre. Mange savner større fokus på metoder. Flere lurer også på hvorfor man har gått bort fra innføring i fagemnene, da dette trekker inn forskjellige studieretninger. Som student som har tatt faget selv kjenner jeg meg igjen i hva andre sier om pensum. Jeg ser ikke direkte koblingen til mitt studie (Kulkom), men ser mer på det som en dannelsesreise man må ha for å få gå på universitetet. Jeg ser derimot koblinger mellom SVEXFAC03 og EXPHIL03, og mener disse kan være relevante for hverandre. Mange jeg har snakket med ser på exfac-seminar som en ekstra forelesning. Dette kan jeg kjenne meg igjen i. Lite interaksjon blant studentene, og nærmest "tvunget" deltakelse ved utspørring. Flere kan bli skremt av dette. For å skape mer interaksjon mellom studentene tror jeg at det kunne lønnet seg å ha gruppeoppgaver. Et eksempel er at man lager quizer om forskjellige temaer i pensum sammen. Dette skaper større åpenhet i seminarene og kan muliggjøre mer læring. Jeg tror også foreleser og seminarlærerne må være klarere på hvilke retning i samfunnsvitenskapene hver artikkel representerer. Dette kan i større grad få frem en tilhørighet til de forskjellige studieløpene.

3. Vurdering av dagens situasjon

Komiteen vurderer at SVEXFAC03 har gjennomgått flere endringer i det siste tiåret, men at disse endringene ikke nødvendigvis bare har hatt positive konsekvenser for emnet. Som det fremgår av beskrivelsene foran, synes det å være en utfordring knyttet til studentaktivisering og engasjement for seminarundervisningen, det synes å være relativt svake og lite utviklede koplinger til de ulike institutter og disipliner ved SV, og studentenes ferdigheter og generelle kompetanse knyttet til argumentasjon og samfunnsfagernes arbeidsmåter synes å være svakt utviklet.

Samtidig synes mange av de tekster som brukes på SVEXFAC03 å være høyst relevante for å skape bedre forbindelseslinjer til ulike samfunnsfaglige disipliner, og behovet for en drastisk revidering av disse er neppe aktuelt.

Når det gjelder spørsmålet om formell organisasjonstilhørighet synes ansatte ved SVEXFAC03 å være fornøyd med dagens organisering, og at SV-fakultetet som sådan er et greit tilholdssted for dette

emnet. Komiteen deler dette synet, og ser også en fare i at emnet raskt kan bli for farget av enkeltdisipliner om de ansatte skulle flyttes til et enkeltinstitutt. Samtidig er det viktig at den faglige styringen tydeliggjøres.

Som en del av evalueringsmandatet har komiteen drøftet hvorvidt SVEXFAC03 bør være et emne som kommer tidlig eller sent i et bachelorforløp. Her har komiteen landet på det syn at emnet hører naturlig hjemme i starten av et studieløp, og at de tematikker som tas opp er viktige å ta opp tidlig – dog med den understreking at den faglige koplingen til instituttene bør bli bedre.

Komiteen legger derfor til grunn at det er på feltene studentenes arbeidsmåter og i undervisningsorganisering at det kan være mest utviklingspotensial for SVEXFAC03. Emnet fremstår i dag som svært teoretisk og kunnskapsorientert og med relativt liten vekt på utvikling av praktiske ferdigheter. Våre anbefalinger er konsentrert omkring disse feltene. Eksamensformene ved SVEXFAC03 har nylig vært gjenstand for evaluering og endring, og komiteen har ikke prioritert å endre dette elementet. Komiteen ser imidlertid at endringene som foreslås kan ha betydning for innholdet i eksamen.

4. Anbefalinger

Komiteen er kjent med at man ved SV – som ved mange andre fakultet – har utfordringer knyttet til stor undervisningsbelastning og presset tidsregnskap for undervisningsvirksomheten. SV-fakultetet skal også i løpet av 2018 implementere Canvas som ny læringsplattform, noe som også vil ha konsekvenser for emnet. Våre forslag er derfor rammet inn av en erkjennelse av begrensede ressurser som kan avsettes til SVEXFAC03, men samtidig mulighetene til å tenke nytt innenfor de rammer som eksisterer.

Dagens undervisningsorganisering med en forelesningsrekke og oppfølgende seminarer er velprøvd, men komiteen har fått tilbakemeldinger på at seminarene blir relativt like de ordinære forelesningene og at det kan være vanskelig å engasjere studentene mer aktivt. Komiteen ser absolutt verdien av både forelesninger og seminarer, men anbefaler at emnet kanskje kan variere undervisningsmetodikken og organiseringen mer, ikke minst for å engasjere studentene og fremme oppøvelse av konkrete ferdigheter.

- Komiteen vil påpeke muligheten av å spille inn de eksisterende forelesningene på video for å:
i) frigjøre tid hos de ansatte ved SVEXFAC03 som kan brukes på seminarer og lærerstyrt studentaktivitet; ii) gi de studenter som tar selvstudievarianten av SVEXFAC03 mulighet for mer faglig påfyll, iii) øke fleksibiliteten ift tidsbruk hos studentene.
- Videoinnspilte forelesninger vil innebære en organisering av SVEXFAC03 ut fra «omvendt klasserom» tankegangen – noe som eventuelt må gjennomtenkes i designet av emnet. En fare med omvendt klasserom er ikke minst at studentene ikke nødvendigvis er bedre forberedt til seminarundervisning, og at deres kunnskapsnivå og forståelse for sentrale begreper og perspektiver ikke nødvendigvis bedres. Organiseringen av emnet må ta høyde for dette.
- Tidligere har SVEXFAC03 hatt gode erfaringer med formativ bruk av 'multiple choice' tester, der studentene kan få enkle og selvstyrte tilbakemeldinger om hvordan de behersker

sentrale begreper og perspektiver. En gjeninnføring av dette grepet kan være en god ide slik at studentene på egen hånd kan finne ut hvordan deres kunnskapsgrunnlag er. Som et ledd i en oppbygning av 'multiple choice' tester kan studentene også engasjeres (obligatorisk) til å bidra til utforming av spørsmål som kan være aktuelle å stille. Enkelte av disse kan også tenkes å bli trukket ut til endelig eksamen. Formativ bruk av 'multiple choice' vil også være en god øvelse for studentene i forhold til dagens eksamensformer.

- Komiteen har vurdert å kunne beholde noen felles forelesninger – men da gjerne i en slik form at de kan eksemplifisere de fem hovedbolkene som SVEXFAC03 i dag er lagt opp rundt: faghistorie; modeller av menneske og samfunn; forskningsopplegg og metode; Vitenskapelige forklaringer; Normative perspektiver og problemstillinger. Her er en mulighet å organisere forelesningene rundt globale samfunnsutfordringer så som klima, energi, fattigdom, migrasjon, ulikhet, etc. og invitere inn forelesere fra ulike disipliner til å gi studentene innsikt i de modeller av menneske og samfunn som ligger til grunn for den inngang man har i egen disiplin til slike utfordringer, hva slags forskning og forskningsopplegg som ville være aktuelt for å kaste lys over problemet, vitenskapelige forklaringer og normative perspektiver. Et slikt opplegg kunne skape en mer kasuistisk og eksempelbasert inngang til SVEXFAC03, men også gi studentene et innblikk i SV-fagenes egenart og særpreg, og slik sett danne grunnlag for mer tverrfaglig samarbeid og kommunikasjon. Slike eksempelbaserte innganger må koordineres faglig slik at man sikrer at de settes inn i en større sammenheng og der det etableres en «rød tråd» for studentene i deres læringsløp.
- Komiteen mener at det viktigste grepet som bør gjøres på SVEXFAC03 imidlertid er knyttet til seminarundervisningen og de muligheter for å styrke studentenes ferdigheter i muntlig og skriftlig argumentasjon og vitenskapelig tenkning. En frigjøring av tid brukt på forelesninger bør komme seminarundervisningen til gode, og man kan tenke seg ulike måter at seminarundervisningen kan revideres på:
 - a) Uansett om man ender opp med noen få fellesforelesninger om globale utfordringer, kan seminarundervisningen med fordel organiseres rundt noen slike utfordringer. Her kan det være aktuelt å pålegge gruppene å utvikle en eller flere felles oppgave(r) rundt bestemte globale tematikker (ulikhet, fattigdom, klima etc.) som de må jobbe frem sammen.
 - b) En måte å øke studentengasjementet er å pålegge gruppene å presentere oppgavene for hverandre og at de må gi hverandre tilbakemeldinger på arbeidene. Slike oppgaver og påfølgende presentasjoner kan tenkes å være arbeidskrav for å få lov å gå opp til eksamen. Oppgavene som gruppene arbeider med kan tenkes å bli gitt til endelig eksamen – slik at det etableres en tydelig kopling mellom studentaktiviteter og endelig vurdering (jfr også forslaget om multiple choice)
 - c) Et viktig element for å stimulere til tverrfaglighet er at gruppene settes sammen på en slik måte at ulike fag og disipliner er representert og at den enkelte student har et «ansvar» for å ivareta dette perspektivet i gruppearbeidet. Dette ville kunne bidra til å redusere gratispassasjerproblemet og øke erkjennelsen av at alle medlemmene i gruppen er viktige for sluttresultatet.
 - d) For at gruppene skal kunne jobbe godt sammen og fungere godt i samspill er det imidlertid viktig at det foregår en opplæring og at de øves i hvordan de skal jobbe sammen. Her har ansatte ved SVEXFAC03, men kanskje også SV-fakultetet en

viktig rolle. En mulighet som kan vurderes er at SVEXFAC03 gruppeopplæringen koples til dagens introduksjon for begynnerstudenter og ses i sammenheng med de tiltak som SV har lansert, f.eks. når det gjelder frafall.

- e) Som det fremgår av forslaget vil en endret organisering ha betydning for ansatte ved dagens SVEXFAC03 ved at de i langt større grad får ansvar for å gi faglige tilbakemeldinger til gruppenes arbeider og at de i større grad er fasilitatorer for de aktiviteter som foregår i og mellom gruppene.
- Som det fremgår tidligere synes SVEXFAC03 å ha dårlige organisatoriske koplinger til eksisterende institutter og disipliner ved SV. Her bør det etableres et organisatorisk styringsorgan som fakultetet bør ta et ansvar for å etablere og vedlikeholde, og som kan sørge for at de faglige koplingene mellom SVEXFAC03 og disiplinene er tilstede, og at mulighetene for å få til et sterkere samspill mellom programemner og SVEXFAC03. Det kan være naturlig at representanter som skal sitte i styringsorganet har ansvar for/eller god innsikt i introduksjonsemnene til de ulike instituttene. Her bør det finnes samarbeidsmuligheter innenfor temaer som faghistorie, metode, og vitenskapelig argumentasjon.

Komiteen er av den formening at potensialet for SVEXFAC03 er stort og at emnet kan spille en viktig rolle i de strategiske satsingene som SV-fakultetet har når det gjelder å hjelpe studenter inn i relevante studieløp, hindre frafall og øke studentengasjementet blant SV-studenter generelt. Dette tilsier imidlertid at SVEXFAC03 blir del av de tiltak og den tenkning som SV-fakultetet har rundt hvordan man tar imot begynnerstudenter generelt, og at man sikrer et godt samspill mellom SVEXFAC03 og de ulike SV-fagene. Hvis emnet skal legges om i henhold til (noen) av forslagene over, er det også viktig at det settes av tid og ressurser til selve omleggingen, herunder å introdusere studentene for nye arbeidsmåter/former.